

รูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกระบบการศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2

สิริพร ปาณาวงษ์¹ วุฒิชัย พิธิกุล² นิชากรีย์ ป้อมสัมฤทธิ์³

(วันที่รับบทความ: 15 กรกฎาคม 2564; วันที่แก้ไขบทความ: 21 ตุลาคม 2564; วันที่ตอบรับบทความ: 12 พฤศจิกายน 2564)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกระบบการศึกษา ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 และ 2) ประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกระบบการศึกษา ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ดำเนินการ 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกระบบการศึกษา ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎี แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการศึกษาค้นคว้าความต้องการจำเป็นในการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกระบบการศึกษา ฯ ชกร่างรูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกระบบการศึกษา ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา และพิจารณารูปแบบที่ควรส่งเสริม โดยการสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกระบบการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียนจำนวน 2 คน ครูจำนวน 4 คน ผู้นำชุมชนจำนวน 4 คน ผู้ปกครองนักเรียน 4 คน รวมจำนวน 14 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ผลการสนทนากลุ่มด้วยการวิเคราะห์สรุปอุปนัย ระยะที่ 2 การประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกระบบการศึกษา ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา ฯ ผู้วิจัยจัดให้มีการประชุมเพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกระบบการศึกษา ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา โดยผู้วิจัยนำเสนอรายละเอียดของรูปแบบ ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียนจำนวน 10 คน ครูจำนวน 30 คน ผู้นำชุมชนจำนวน 20 คน ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 5 คน รวมจำนวน 65 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง พิจารณาประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วม ด้วยแบบประเมินจำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสม แบบประเมินความเป็นไปได้ และแบบประเมินความเป็นประโยชน์ เป็นแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกระบบการศึกษา ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ประกอบด้วย การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน และกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายนอก 15 กิจกรรม 2) ผลการประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกระบบการศึกษา ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการมีส่วนร่วม, แหล่งเรียนรู้นอกระบบการศึกษา, ชุมชนกับสถานศึกษา

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

³ อาจารย์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์



The Model of Participatory in the Development of Learning Resources Outside School between Community and School under the Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2

Siriporn Panawong¹ Wudhijaya Philuek² Nichalee Pomsumrit³

(Received: July 15, 2021; Revised: October 21, 2021; Accepted: November 12, 2021)

Abstract

The objectives of this research were 1) to develop the participation model in the development of learning resources outside the school between communities and educational institutions under the Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2, and 2) to evaluate the participation model in the development of learning resources outside the school between communities and educational institutions under the Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2. Researchers carried out in two phases as follows: Phase 1 developing a participation model in the development of learning resources outside the school between the communities and educational institutions. Researchers studied the theories, concepts, documents and related research and the results of the study of needs and necessities for participating in the development of learning resources outside the school. Researchers drafted the participation model in the development of learning resources outside the school between the communities and educational institutions, and jointly considered the model raised by group discussions with stakeholders in participating in the development of learning resources outside the school which this study consisted of 2 school administrators, 4 teachers, 4 community leaders, 4 parents and 14 students, all obtained by Purposive Sampling. Analysis of group discussion results by inductive summary analysis. Phase 2 was evaluation the participation model in the development of learning resources outside the school between communities and educational institutions under the Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2. Researchers arranged a meeting to present the participation model. The participants in the meeting consisted of 10 school administrators, 30 teachers, 20 community leaders, 5 village philosophers, total 65 people, all obtained by Purposive Sampling. The participation model was assessed by using three assessments, namely the Appropriateness assessment form, Feasibility assessment form and Usefulness assessment form. It was a 5 Likert Rating Scale questionnaire. The data were analyzed by Means and Standard Deviation.

The results showed that 1) the participation model in the development of learning resources outside the school between communities and educational institutions under the Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2 consisted of 5 steps of participatory development and 15 participation activities in learning resources development, and 2) the results of the participation model in the development of learning resources outside the school between communities and educational institutions under the Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2 evaluation by stakeholders found that it was appropriate, possibility, and the usefulness is at the highest level.

Keywords: Participation Model, Learning Resources Outside School, Community and Educational Institutions

¹ Assistant Professor, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University

² Assistant Professor, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University

³ Lecturer, Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้สามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างสอดคล้องต่อเนื่องซึ่งกันและกัน แต่จากสภาพความเป็นจริงของสังคมไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันนั้น สังคมส่วนใหญ่ยังขาดความเชื่อมั่นต่อระบบการจัดการศึกษาของประเทศ ทั้งนี้เพราะผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษายังไม่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและท้องถิ่นอย่างแท้จริง อาจเป็นเพราะผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการจัดระบบการศึกษาของประเทศยังไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าระบบการจัดการศึกษาที่ถูกต้องและตอบสนองต่อการพัฒนาสังคมอย่างแท้จริงนั้น ควรจะมีทิศทางไปในทิศทางใด หากต้องการให้การจัดการศึกษาของประเทศสามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างแท้จริง จำเป็นต้องให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการจัดระบบการศึกษา (Stakeholders) ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างแท้จริง ดังนั้นจึงมีการสนับสนุนการออกกฎหมายที่เอื้อต่อการดำเนินงาน ดังจะเห็นได้จากได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมายสูงสุดของประเทศอันได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 43 ที่บัญญัติให้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการศึกษาของไทย ทั้งในด้านสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้เกิดความเสมอภาคกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและการจัดการศึกษาดังกล่าวต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับหลักการและจุดมุ่งหมายแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 8(2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา องค์กรเอกชน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา มาตรา 23 การจัดกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ครอบครัว สังคมและชุมชน มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ควรจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงพร้อมทั้งจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีความประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต และมาตรา 29 สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน สถานประกอบการ และสถาบันอื่น ๆ จัดการศึกษาส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพได้ตามธรรมชาติจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุลกัน อีกทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมอันดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนให้ครู จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้แหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553: 5)

จากหลักการข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนรู้และสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นไปที่การจัดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา และส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้นจึงถือได้ว่าเป็นภารกิจที่โรงเรียนต้องรับผิดชอบโดยเริ่มจากการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เป็นระบบ วางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ จัดตั้งบุคลากรรับผิดชอบดูแล มีการควบคุมกำกับ และติดตามประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ รวมทั้งแสวงหาแหล่งเรียนรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและความต้องการของครู ในฐานะผู้อำนวยการความสะอาดทำให้เกิดการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง รู้จักคิด ศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติม และมีความสุขสนุกสนานมีความสุขในการเรียน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ จึงจะทำให้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ซึ่งมีจำนวน 145 แห่ง ได้มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาตามหลักการดังกล่าว และเริ่มที่จะพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาแต่ยังขาดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจากชุมชน ซึ่งสถานศึกษายังต้องการแหล่งเรียนอีกจำนวนมากอีกทั้งความร่วมมือจากชุมชน ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และปราชญ์ชาวบ้านในการถ่ายทอดความรู้ แต่สถานศึกษายังขาดแนวทางและวิธีการที่ชัดเจนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาตลอดจนการใช้ประโยชน์ และการดูแลรักษาแหล่งเรียนรู้แบบยั่งยืน ผู้วิจัยตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว เห็นเป็นสิ่งที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นอย่างมาก จึงสนใจที่จะศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการมีทักษะชีวิตของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและส่งเสริมทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2
2. เพื่อประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้สถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ผู้วิจัยดำเนินการ 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 พัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้สถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2

ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎี แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยกรอบแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ มูทิตา แพทย์ประทุม (2549) ชนิดา ลือปัญญา (2553) วุฒิไกร คำแฝง (2557) เคนวิช ชุกันหอม (2558) และสิริพร ปาณวงษ์ และคณะ (2563) ทำการยกร่างรูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้สถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 และร่วมกันพิจารณารูปแบบที่ยกวางโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา จาก 2 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 2 คน ครูจำนวน 4 คน ผู้นำชุมชนจำนวน 4 คน ผู้ปกครองนักเรียน 4 คน รวมจำนวน 14 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการเลือกโดยพิจารณาจากโรงเรียนที่มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษาที่มีกิจกรรมอยู่ระหว่างการพัฒนาและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วยการสุ่มแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) วิเคราะห์ผลการสนทนากลุ่มด้วยการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytical Induction)

ระยะที่ 2 ประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้สถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2

ผู้วิจัยจัดให้มีการประชุมเพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยผู้วิจัยนำเสนอรายละเอียดของรูปแบบ ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 10 คน ครูจำนวน 30 คน ผู้นำชุมชนจำนวน 20 คน ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 5 คน รวมจำนวน 65 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พิจารณาประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมฯ ด้วยแบบประเมินจำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ การประเมินความเหมาะสม การประเมินความเป็นไปได้และการประเมินความเป็นประโยชน์ ในประเด็นการมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน ได้แก่ การร่วมวางแผน การร่วมลงมือปฏิบัติ การร่วมติดตามประเมินผล การร่วมรับประโยชน์ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ผ่านการพิจารณาด้วยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ นำผลจากการประเมินวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกระบบการศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2

1. ผลจากการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมและผลการศึกษาความต้องการจำเป็นการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกระบบการศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 สรุปผลการสังเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกระบบการศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 (Tentative Conceptual Model) มี 4 ขั้นตอน คือ 1) การร่วมวางแผน 2) การร่วมลงมือปฏิบัติ 3) การร่วมติดตาม ประเมินผลและตรวจสอบ 4) การร่วมรับประโยชน์ ประกอบด้วย 14 กิจกรรม ดังนี้ 1) ตรวจสอบสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ 2) ระดมความคิด ตัดสินใจเลือกแหล่งเรียนรู้ 3) ร่วมแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 4) ร่วมวางแผนและกิจกรรมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 5) การอบรม สัมมนาและศึกษาดูงาน 6) ร่วมจัดทำพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) ร่วมจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ 8) ร่วมสร้างชุดความรู้ประจำแหล่งเรียนรู้ 9) ร่วมสนับสนุนงบประมาณ 10) ร่วมทดลองใช้แหล่งเรียนรู้ 11) ร่วมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ 12) ร่วมกันปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ 13) ร่วมกำกับ ติดตาม ประเมินผล สรุปและรายงานการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 14) ร่วมรับผลประโยชน์

2. ผลจากการสนทนากลุ่มระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุง รูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกระบบการศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ได้ข้อสรุปเพื่อการปรับปรุงรูปแบบดังนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยนำเสนอมีความสมบูรณ์ ขอเพิ่มเติมรายละเอียดของกิจกรรมในบางกิจกรรมเพียงเล็กน้อยและเห็นว่าการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ควรมีกิจกรรมเพิ่มเติม โดยเพิ่มขั้นตอนที่ 5 คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเพิ่มกิจกรรม ร่วมเสนอผลการดำเนินงาน มีรายละเอียดดังนี้

ชื่อรูปแบบ

รูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกระบบการศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2

หลักการของรูปแบบ

หลักการของรูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกระบบการศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ประกอบด้วย กรอบแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ มูทิตา แพทย์ประทุม (2549) ชนิตา ลือปัญญา (2553) วุฒิไกร คำแฝง (2557) เคนวิษ ชูคันทอม (2558) และสิริพร ปาณาวงษ์ และคณะ (2563) จากการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์

แนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วม ผู้การยกร่างรูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 มี 5 ขั้นตอน คือ 1) การร่วมวางแผน 2) การร่วมลงมือปฏิบัติ 3) การร่วมติดตาม ประเมินผลและตรวจสอบ 4) การร่วมรับประโยชน์ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 15 กิจกรรม ดังนี้ 1) สำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ 2) ระดมความคิด ตัดสินใจเลือกแหล่งเรียนรู้ 3) ร่วมแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 4) ระดมพลังสมองวางแผนและกิจกรรมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 5) การอบรม สัมมนา และศึกษาดูงาน 6) ร่วมจัดทำ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) ร่วมจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ 8) ร่วมสร้างชุดความรู้ประจำแหล่งเรียนรู้ 9) ร่วมสนับสนุนงบประมาณ 10) ร่วมทดลองใช้แหล่งเรียนรู้ 11) ร่วมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ 12) ร่วมกันปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ 13) ร่วมกำกับติดตาม ประเมินผล สรุปและรายงานการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 14) ร่วมรับผลประโยชน์ 15) ร่วมเสนอผลการดำเนินงาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแนวทางการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษาระหว่างชุมชนกับโรงเรียนที่มีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ความต้องการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษาระหว่างชุมชนกับโรงเรียน ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ได้นำไปประยุกต์ใช้พัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษาต่อไป

กลไกในการดำเนินงานของรูปแบบ

1. จัดให้มีการศึกษาความต้องการจำเป็นการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
2. นำเสนอร่างรูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ร่วมวิเคราะห์กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะและการนำไปประยุกต์ใช้วิธีดำเนินงานของรูปแบบ ปรับแก้รูปแบบตามข้อเสนอแนะ
3. นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อนำเสนอให้ ได้ข้อเสนอแนะและนำไปประยุกต์ใช้วิธีดำเนินงานของรูปแบบ

วิธีดำเนินงานของรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 1 การร่วมวางแผน

กิจกรรมที่ 1 สำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการเพื่อทราบข้อมูลบริบททั่วไปและปัจจัยพื้นฐานที่เอื้อต่อการดำเนินการพัฒนาและเพื่อสำรวจจำนวนแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา

กิจกรรมที่ 2 ระดมความคิด ตัดสินใจเลือกแหล่งเรียนรู้ เพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการพัฒนา โดยประชุมเชิงปฏิบัติการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทุกฝ่ายคัดเลือกและกำหนดประเด็นที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

กิจกรรมที่ 3 ร่วมแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของแต่ละคน

กิจกรรมที่ 4 วางแผนและกิจกรรมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อระดมความคิดกำหนดกรอบการทำงาน ร่วมกำหนดแผนและกิจกรรมสนนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

กิจกรรมที่ 5 การอบรม สัมมนาและศึกษาดูงาน เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ สร้างแรงจูงใจจิตสำนึกความตระหนักของการจัดการความรู้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 การร่วมลงมือปฏิบัติ

กิจกรรมที่ 6 ร่วมจัดทำพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อระดมความคิดจัดทำกรอบการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยการประชุมสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน วางแผนพัฒนาแหล่งเรียนรู้แต่ละแหล่งเรียนรู้

กิจกรรมที่ 7 ร่วมจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ เพื่อจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ โดยการรวบรวมข้อมูลแยกข้อมูลออกเป็นประเภท จัดทำทะเบียนในรูปแบบต่าง ๆ

กิจกรรมที่ 8 ร่วมสร้างชุดความรู้ประจำแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้มีชุดความรู้ทุกแหล่งเรียนรู้ มีความรู้ที่ชัดเจนและสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ ผู้ร่วมสร้างชุดความรู้ประกอบด้วย ประชาชนชาวบ้าน ครู ผู้ดูแลหรือวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้

กิจกรรมที่ 9 ร่วมสนับสนุนงบประมาณ เพื่อระดมทุนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยการติดต่อประสานงานขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ

กิจกรรมที่ 10 ร่วมส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่กระตุ้นผู้เรียนให้มีความสนใจที่จะเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยใช้เทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์ในการสร้างสื่อที่น่าสนใจ

กิจกรรมที่ 11 ร่วมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งเรียนรู้ โดยการรวบรวมข้อมูล เผยแพร่เป็นเอกสาร เว็บไซต์ เฟสบุ๊กของสถานศึกษาและของแหล่งเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 การร่วมติดตาม ประเมินผลและตรวจสอบ

กิจกรรมที่ 12 ร่วมกันปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ เพื่อกำหนดแผน แนวทางการดำเนินงานและขั้นตอนการติดตามประเมินผลตัวชี้วัด

กิจกรรมที่ 13 ร่วมกำกับ ติดตาม ประเมินผล สรุปและรายงานการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อร่วมกันประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดความสำเร็จ รายงานผลการดำเนินงาน ร่วมกันเสนอแนะการปรับปรุง

ขั้นตอนที่ 4 การร่วมรับประโยชน์

กิจกรรมที่ 14 ร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อนำผลการดำเนินงานไปใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยการประชุมสนทนานำผลจากการสรุป รายงานผลและรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ไปใช้ ทุกฝ่ายร่วมกันรับผลประโยชน์

ขั้นตอนที่ 5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

กิจกรรมที่ 15 ร่วมเสนอผลการดำเนินงาน เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผ่านสื่อ เทคโนโลยี และเครือข่ายสังคมแห่งการเรียนรู้ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ระหว่างแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ท้องถิ่นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ

การประเมินผลการดำเนินงานตามรูปแบบ

การประเมินผลคือการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อการตัดสินใจปรับปรุง เพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ดำเนินการดังนี้

1. กำหนดกรอบการตรวจสอบและประเมินผล
2. จัดทำเครื่องมือ โดยใช้ตัวชี้วัดความสำเร็จการพัฒนา
3. เปรียบเทียบก่อนและหลังใช้รูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำรายงาน
4. นำเสนอผลการประเมินหรือผลการใช้รูปแบบเพื่อเป็นการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้

เงื่อนไขของรูปแบบ

รูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 จะมีประสิทธิภาพและประสพผลสำเร็จ ได้มีเงื่อนไขความสำเร็จ ดังนี้

1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจและมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน

2. พัฒนาตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเกิดประสิทธิผลและความยั่งยืน

รูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กลไกการดำเนินงาน วิธีการดำเนินงาน ซึ่งมีองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ คือ 1) การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

5 ขั้นตอน ได้แก่ การร่วมวางแผน การร่วมลงมือปฏิบัติ การร่วมติดตาม ประเมินผลและตรวจสอบ การร่วมรับประโยชน์ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) การดำเนินงานจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายนอก 15 กิจกรรม

ตอนที่ 2 ผลการประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้สถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2

ผลการประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้สถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 65 คน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้สถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ขั้นตอนหลัก	กิจกรรม	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		ความเป็นประโยชน์	
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
การร่วมวางแผน	1. สำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ	4.77	0.42	4.74	0.44	4.83	0.38
	2. ระดมความคิด ตัดสินใจเลือกแหล่งเรียนรู้	4.55	0.50	4.91	0.29	4.91	0.29
	3. ร่วมแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน	4.71	0.46	4.94	0.24	4.83	0.38
	4. ระดมพลังสมอง วางแผนและกิจกรรมพัฒนาแหล่งเรียนรู้	4.46	0.50	4.88	0.33	4.98	0.12
	5. การอบรม สัมมนา และศึกษาดูงาน	4.43	0.50	4.71	0.46	4.83	0.38
	ภาพรวม	4.58	0.49	4.83	0.37	4.88	0.33
การร่วมลงมือปฏิบัติ	6. ร่วมจัดทำ พัฒนาแหล่งเรียนรู้	4.45	0.50	4.55	0.50	4.86	0.35
	7. ร่วมจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้	4.43	0.50	4.42	0.50	4.92	0.27
	8. ร่วมสร้างความรู้ประจำแหล่งเรียนรู้	4.80	0.40	4.74	0.44	4.83	0.38
	9. ร่วมสนับสนุนงบประมาณ	4.69	0.47	4.46	0.50	4.75	0.43
	10. ร่วมทดลองใช้แหล่งเรียนรู้	4.78	0.41	4.77	0.42	4.75	0.43
	11. ร่วมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์	4.60	0.49	4.85	0.36	4.86	0.35
	ภาพรวม	4.63	0.48	4.63	0.48	4.89	0.38
การร่วมติดตามประเมินผล	12. ร่วมกันปรับปรุงแหล่งเรียนรู้	4.91	0.29	4.51	0.50	4.77	0.42
	13. ร่วมกำกับ ติดตาม ประเมินผล สรุปและรายงานการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	4.43	0.50	4.89	0.31	4.71	0.46
	ภาพรวม	4.67	0.47	4.82	0.46	4.74	0.44

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ขั้นตอนหลัก	กิจกรรม	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		ความเป็นประโยชน์	
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
การร่วมรับประโยชน์	14. ร่วมรับผลประโยชน์	4.80	0.40	4.45	0.50	4.80	0.40
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	15. ร่วมเสนอผลการดำเนินงาน	4.45	0.50	4.92	0.27	4.88	0.33
ภาพรวม		4.62	0.49	4.71	0.45	4.83	0.37

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเห็นว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ นอกสถานศึกษา ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมมีค่าสูงสุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.49) รองลงมาได้แก่ ค่าความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.45) และความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.37) ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านความเป็นประโยชน์ พบว่า การมีส่วนร่วมด้านการร่วมลงมือปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.38) ด้านความเป็นไปได้ พบว่า การร่วมวางแผน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.37) และด้านความเหมาะสม พบว่า การร่วมรับประโยชน์ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.40)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ นอกสถานศึกษา ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 มี 5 ขั้นตอน คือ 1) การร่วมวางแผน 2) การร่วมลงมือปฏิบัติ 3) การร่วมติดตาม ประเมินผลและตรวจสอบ 4) การร่วมรับประโยชน์ และ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งนี้เป็นไปตามทฤษฎีการมีส่วนร่วมเป็นการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของการดำเนินงาน (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2546) สอดคล้องกับ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและทบทวนมหาวิทยาลัย (2546: 114) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยี การบริหารจัดการ การติดตาม ประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดนโยบายและมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมินผลโครงการต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิไกร คำแฝง (2557) ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้วยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีศึกษาโรงเรียนกุฎกาสิงห์ประชาสรรค์

อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ได้รูปแบบที่ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและกำหนดประเด็นในการพัฒนา 2) สร้างทีมงานและพัฒนาศักยภาพทีมงาน 3) การวางแผนแบบมีส่วนร่วม 4) ดำเนินงานตามแผนและปรับปรุงพัฒนา 5) การประเมินผลและสรุป 6) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สอดคล้องกับ เด่นวิช ชูคันหอม (2558) ที่ได้พัฒนารูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาคอนแก่น เขต 5 ซึ่งมีการดำเนินงานโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม 6 ขั้นตอน คือ 1) สำรวจแหล่งเรียนรู้ 2) วางแผนแบบมีส่วนร่วม 3) จัดทำข้อมูลสารสนเทศและทะเบียนแหล่งเรียนรู้ 4) ส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 5) กำกับติดตามประเมินผลและสรุป 6) แลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. ผลการประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษาที่สร้างขึ้นมีกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับสถานศึกษามีกระบวนการมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน และกิจกรรมการมีส่วนร่วม 15 กิจกรรม มีความสอดคล้องกับการนำไปปฏิบัติได้จริง ทั้งนี้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้พิจารณาให้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงแก้ไขในขั้นตอนของการสนทนากลุ่มก่อนที่จะนำเสนอต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อประเมินความเหมาะสม สอดคล้องกับผลการวิจัยของเด่นวิช ชูคันหอม (2558) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาคอนแก่น เขต 5 พบว่า ผลการประเมินจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความคิดเห็นต่อรูปแบบด้านความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ จิตพิพร รุ่งเช้า (2562) พบว่า รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนของโรงเรียนเทศบาล 3 (บ้านบ่อ) สังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี มีผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ข้อเสนอแนะในระดับนโยบายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ควรมุ่งพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนให้มีความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีและเอื้อต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้โดยใช้สารสนเทศจากการติดตามและประเมินผล การดำเนินงานตามแผนด้านแหล่งเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในระดับบริหาร ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถนำรูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาที่ได้จากการวิจัยมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานตามนโยบายด้านการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด โดยมุ่งพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาให้มีคุณภาพและเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ด้วยการสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

3. ข้อเสนอแนะในระดับปฏิบัติ ครูผู้สอนควรนำสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้บูรณาการ การเรียนการสอนของตนเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ศึกษาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ และร่วมเผยแพร่ความรู้จากท้องถิ่นสู่สาธารณชน

4. จากการประเมินรูปแบบฯ พบว่า ความเหมาะสมด้านการมีส่วนร่วมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ในการดำเนินงานตามรูปแบบฯ ควรส่งเสริมการปฏิบัติในด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายใน/ภายนอกชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาใช้ในการวางแผนพัฒนาแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาให้ยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชนิดา ลือปัญญา. (2553). *รูปแบบการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาดำบลนาข่า อำเภอลำปาง จังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จิตติพร รุ่งเช้า. (2562). *รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนของโรงเรียนเทศบาล 3 (บ้านบ่อ) สังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี*. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 2(4), 33-47.
- เด่นวิษ ชูคันหอม. (2558). *รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายอนแก่น เขต 5*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). *การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง*. กรุงเทพฯ: 598 Print.
- มุกิตา แพทย์ประทุม. (2549). *รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.



- วุฒิไกร คำแฝง. (2557). รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้วยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน กรณีศึกษา โรงเรียนกู่กาสิงห์ประชาสรรค์ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด.
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สภาสถาบันราชภัฏ, กระทรวงศึกษาธิการ, และทบวงมหาวิทยาลัย, สำนักงาน. (2546). หลักสูตร
ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ: เอส อาร์ พีริน.
- สิริพร ปาณาวงษ์, และคณะ. (2563). การประเมินความต้องการจำเป็นการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้
นอกสถานศึกษาระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครสวรรค์ เขต 2. รายงานการวิจัย, นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
